

1853

[illegible]

— Փաշէի իր Լաշի մէջ եղող թիցթուկէն Օգոստոսի 12ին լուր առնելով կը* ծանուցանէ թէ Խաւսի գնդերն աղդէն իշխանութիւններէն ելելու պատրաստութիւններ կը անենն։ Ուսու հրամանաւորը Մոլոտովայի կուսակցութեան ծանուցած է եղել որ իր ազատակամ՝ ետ քաշուելու, առեն իր հիւանդները քունն մը բժշկինքով քաղքին հիւանդանոցէկը թող տալու միայն ունի։ Դոյն լաւ քիթ Մաղպայէն Օգոստոսի 24ին կը գրեն որ օր մը լաւաջ մէջիքէն սնդիկակոյն պատուարմարկն շոգէնուտ գալով լուր տարածած ըլլայ որ Տեմետաս ծովապետին տակ եղող ռաւերը Անգլոմոյէրի մէկին նշնակ դուռն ծովածոցը պիտի մտնեն։ Անտարակոյս

ՓԻՐՈՒՍՐԵՔՆԵՆ եկած հեռագրական ծանօթու-
թեան նայելով, նոյն քաղաքը երեք հրամանատարի
տակ երեք բաժնէ բաղկացած նաւատորմից մը պիտի
կազմուի: Ըմէն մէկ բաժինն իր առանձին գործը
պիտի ունենայ: Գորբի ծագակետը Ալճէնս նաւու
փոյկէն Թալարն, Լեօպար, Էմփա, Յաւաու-Է (leo-
pard), Ալար, Քալուսը (Valorous), Ալփ (Vul-
lure) ու Երուէնփի (eruser) նաւերուն վրայ հա-
մանաւորութիւն պիտի լինէ ու երեք շարժող ջրանց-
քին մէջ պիտի շփի: Մարդկն նաւասկիւսը Ալէնկալ
հասուն վրայէն Էլաւնեան, Պերժ (imperious), Ա-
լէնկը (arrogant), Ալալուս (high-flyer) ու Զա-
ր-փն (desperate) նաւերուն վրայ պիտի հրամա-
նայ: Կրորդ բաժինը մեծափառ ինգուհէյն Իո-
լանտա նաւակիւծ առնելը, անոր պիտի ընկերանայ:
Ալիփառն ու Էլալեր Է Պալի (fairy) նաւերը Լ
Ոսոթի հրամանատարին տակ կողք նաւախմբին
դիմադրեալը պիտի ըլլան: Առ երեք բաժնեւոր
նաքը անշուշտ իրարմա չիտ պիտի միանան ու մի-
տեղ պիտի աչալանեն:

— (Գառնուսի Զինե Գորիզէն Դպրէն Տեսեւեալը կը գրեն: Լսածիս պէս, երէկ Ուիլհէլմընէ կ'ըսած շատ մը ճիշդի (այս քաջած են կայսրն ու կայսրուհին) խաբարած լիդիկըրը, այսօր նորէն Գորիզ արարօրին գործող պաշտանէին խաբարեցան: Արդն լիդիկըրը, ինչպէս կ'իմանամ, Օսմանեան տէրութեան, իրեն առջէր գրածած ուսաջարկութեանց ընդունելը կը ծնուցունեն, ապաքին ուս տնտնօրինէն ինձուն լիմետն որ Ռա.սոստանն նոր պարագոծաւարը կ'առանգնուալորեն չըլած՝ Դանուբեան իշխանութեաննէն Տնուանչաւ Լս Գ.Մարտիմեան մէջ Բաւարիայի դաճիմը կ'ամ մանաւոր Ուիլհէլմի ժողովն անանի ստուերապիր մը առաջարկէ, որն որ ինչպէս կը յոստցուի, երկու կողման ալ, լիէ Ռա.սոստանի ու լիէ Օսմանեան տէրութեան շահը գոհ կ'ընէ: Իսնեբը Տիմոկ առ միշակի մէջ են, լիէ որ ինծի աս տեղեկութիւնը տուողին քսածնէրն ուղիղ են: Ուրոյիշեալ ստուերապիրն որդէն Կոստանդնուպօրն ու Պետրօքուրը խաբարած է, ու դարձեալ քոնի մը օր պիտի անցնի միւլէն, որ պտտատախտիք զայ: Բաւարիկեալ ստուերապիրն անուորուկայ Դանաբի իշխանութիւննէրեն գուրս էլելու ժամանակին վստջ է ու տնչուշոն նոյնին մէջ միջին Քամիոյ ցուցում է՝ բարձրագոյն Գրում աստիք լիէնութեան պաճանդինն ու Ռուսի պրաւման մէջ Հիւսն վարկուելու ամենէն միմ փառնեցն ան է որ չըլլայ լիէ Կոստանդնուպօրէն յանկարծ պատերազմի մի կողմը ըլլալով՝ բարկ կ'ըստ աշխատութիւննէրը պարագի երկման: Արեւա ամիւնէն միմ փառնող կ'ա

նուանեմ', ենթադրելով որ Ռուսաստան ծածուկ խորհուրդ (arrière pensée) մը չունի ու իրական կամքն ունի քիչ մը օրինաւորութեամբ փութելու:

— Դպրէն ուրիշ բանի մը վրայ մտադրութիւն կ'ընէ, որն որ ռուսական-սամանեան խնդրոյն հետ ներքին կապ ունի, այսինքն Գաւառի բերինն փնտա- կեն վրայ: Այսինքն Գաւառ, կ'ըսէ, նորագոյն լեւոնտնայի մը 1/2 օտար խորութիւն ունի: 160 ցորենի նաւեր՝ Ռուսոյ նաւերուն թիւին առջեւ արդիւնաւոր կ'ընեն են, նոյն նաւերուն նաւագնիւրէն շատերը նոյն տեղը ծախիւններէն պատճառաւ անդէն մե- աւան: 20—30 նաւ խրած են: Գաւառ մարքելու մե- քենաները գաւառիկ կը կենան, ու նոյն իսկ Ա- սորիոյի նաւերը դեռն ի վար չեն կրնար նաւել: Ասոր համար արդէն շատեց Վաստիւս ու Վաղգիա Պետրոպոլիի գահին ապագայութիւնները բոլոր: Ռուսաստանի Գաւառի բերինը բռնած գիշերը բա- լորովին օրինաց դէմ է, ինչու որ ամենեւին իրաւունք չունի հոն բռնած կենալու: Գիտենք որ Գաւառ նաւա- կելի բնելու համար պէտք է շարունակ տակը չեղ- ջուած ցիւր մէկդի առնել, զորն որ կ'ընեն ամեն նաւերը ետեւեւին երկաթի ծանր տափոն (նորոշ) կապած, երբ որ նոյն տեղը Օսմանեան պաշտօնա- տէրները կը հոկեն: Նոյն առիթ ըրին խորութիւնը առ հասարակ 16 ոտը էր: Ասոր հակառակ Ռուսաս- տան Վաղգիայէն շոգեփար մերկեց մը բերել տուաւ, որն որ ունի ինն անգամ գործածուելէն ետեւ, ալ իբրեւ անգործածելի Օսման խաւարեցաւ: Պու- սաստանի առ նիւթին մէջ ունեցած քաղաքական տեսութիւնը մեկնութեան կարօտ չէ: Բայց պէտք է մտածել որ մերի տարիները վրայ լույս 215 ամ- գործական ու 150 ուրիշ նաւեր Գաւառ կը մտնեն ու ամեն տարի 5000 աքաւ: բաւական կ'ըլլար դեռ նաւարկելի բնելու համար երկու շոգեմա, բանեցը- նելու: Եւրկա անանի նիւթ մըն է, որուն մէջ Ա- սորիա ու բոլոր Գերմանիա մաս ունի ունեւ Գաղ- ղիա ալ կարտաւորեան առնեն նոյն կողմերէն մեծ պա- շար կ'ընդունին: Ասոր համար նոյն ընդունքին պահ- պանութիւնն ընդհանուր կ'ընդունան շահուն կը վե- րաբերին ու անմեղական բան է նոյնը միւսի մէկ ան- րութեան մը յանձնել, որն որ անոր աննաւարկելի ըլլալէն իր շահն ունի: Տէրութիւնները պէտք են կամ յանձնարարական ժողովք մը ժողովելով Գա- յուրի նաւագնացութիւնը բնելու համար խրել ու զանիկա մարքելու հոգը փայտեղով փարձու առ- նել, ինչու որ ամենեւին հիմ մը չկայ, որով միւսի Պուսաստանի իրաւունք տրուի Գաւառի բերինն վրայ (ի լույս առեալ Քիլիս ըստած կողմը), եւ ինքն ուրիշ ծածուկ մը բռնել: Այսինքն Գաւառի բերինն միւս կողմ քաղաք անդէն միւսին, Սե. ծով ջրանցք մը շինել:

— Լուր քաղաքին մէջ հետեւեալը կը կարգանք: Արդիւնի մէջ հիմա որոշուեցաւ ժամանակին հա- մեմատ հեռաւանդապետ ու հեռաւանդապետ համա- ղեկարար փութելու: Ընկերն յաւաք կարմիր տուա- տակը (հաւ) պիտի հանեն ու հիւանդաւ պիտի փութ- րեն ալ աւելի յարկն ուրիշ գլխաւորներ պիտի գտնեն: Ասիկա զատ ընչացք (պէտ) ձգելու կամ չձգելու վրայ մեծ վեճ կ'ըլլայ, զինուորական մե- ծերն առ նիւթին մէջ իրարու հետ միտքան չեն: Խորանիլ ծերերը կը հաստատեն թէ անգլիական զինուորին նկարագրող վերին շրիտներին վրայ մոզ- ջըլլալուն վրայ կայացած է, իսկ երկուստարները կը պնդեն թէ ընչացքը զինուորը փառ չ'ընէր: Ար- ջիններուն կողմը կը լռեն նաեւ: Անգլիայի Պէրսեալ ծառայողներն չ'ընէր ու կը ցուցնէ թէ ընչացքը, որն որ ինչպէս ապացուցուած է, որմնագիրները կրն- ու ուղիւս փառատու փառն չ'ընէն կը պաշտպանէ, հարկաւ զինուորային թղթին ալ նոյնպէս օգտակար կ'ըլլայ: Կարաւի անեղին, որն որ զմեզ չ'իջեղեցեալ- լիւնը, ու ամեն առաւ իւրաքանչիւր անգլիացոյն տուաւ տանն զանգամն է ու որուն մեղի տուած պարգեւներն են այդպիսի ցաւ, թորի բորբոքում, . . . կը պոռան երիտասարդ զինուորները: Անգլիա կը կրտսի կը, կը միտան ծերերը: Ուրիշն Անգլիա- ցիք յատարագին անանի խիստ չ'են անխելք: Անգլիա մերուքի նորաձեւութեան ինչպէս նաեւ կրնորն ու զարդարեւորութեան մէջ խիստ դիւրաւ մէկ ծայրէն մէկու ծայր կ'անցնի: Ասոր համար չ'ընտրանք, երբոր քանի մը տարին անգլիական մարտիները ցամաք երկրին մերուքներուն վրայ շուր- ձկնելու ըլլան:

ՍԱՐԴԻՆԻԱ

ՆՈՒՄԱՐ, Օգոստոսի 24: Ընտրա 22ին հոյի տրութեան պատճառաւ հաջորդած դէմ պիտի ունի խառնութեան ցոյցեր ու սպառնալիքներ եղան: Կա- ումարութիւնը զորաց ձեռքով խառնութեան գը- խառնները բռնել տուաւ, որով արմուկն ալ դա- դրեցաւ: Գործիքի Բերքանիլ անուն լրագիրն առ

գործքը անիշ բան մը կ'ուզէ յայտնել ու այդպէս կը գրէ: Այսօր (22ին) կ'ըսեն ետքը ժամը 1ին ալքառ ու որդիներն ժողովրդեան մէջէն Գաւառի պաշտօնն առջեւ կանայց պահող մը ժողովուրդաւ եւ սղութեան դէմ կը դաւաճաւոր: Ունեք անգլիայի կա- ումարութեան տն զարման: Անիշ ետքը տարիւր շուր կարգը ցուցաւ եւ գլխաւորաբար հայ եւ ա- անիք ծախող փառաւորական խառնութեան առ- ջեւը կը պոռար եւ հային լիար 1 միւնը 2 չ'ը- ղեւէ: Երբեքն զէմ կը բողբէր: Բաղմութիւնը շտապեցով ցորենափառանքուն դէմ ալ գնաց: Կերտար թէ առանց մեծ անխաղախութեան ամեն բան պիտ'որ անցնի, բայց մեկէնիմէկ՝ ամենը, որոնք մեկին իրենց գործիքը առնելու կը նային, խուլի մը գրգռեցին որ երկուսն քանի մը խառնութիւն կ'ուրան բանան եւ փառաւորականները ստիպեն որ հայն եւ ուտելիքը նաւալ դնով ծախեն: Եսկի պատ ուրիշ բան չ'պատահեցաւ:

ՀՈՒՍԱՅԻ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՒՍ. Օգոստոսի 22: Հոռոյի լրագիրը Արեւ- դան Բահայապետեան համաժ առաքելական նախնի մը կը հրատարակէ, որով Պիտեան կը լրանայ (Se- minarium Pium) անուանի կղերականաց փարմոց մը կը հաստատուի:

— Սեւառնիքի Գերման օրագիրը կը ծանուցանէ թէ մեծաւոր լուիճի Բերքանիլ, որն որ արտաքը կարգի եկեղեցական գործերուն ժողովքին դիւա- նագիրն է, դէպ ի վիճման ծածուկ ելու: Կը- սուի թէ առ Ծամբորդութիւնը միաբանագրոյն ու- լողման համար է:

— Հոգեւորային արարար կարգի պէսպանը Պր. Լիւկանիլիւս իր պաշտօնը լրացնելով հաւաք զարմաւ: Լիւկանիլիւս Հոգեւորային եպիսկոպոսնե- րուն բնելու երգման ձեւին եւ անոնց նիւթական նաւերու տեղոյն նկատմամբ քանի մը ետեւ շա- փուրութիւններ ընդունեցաւ: սակայն եպիսկոպո- սական ու արքեպիսկոպոսական անուններուն տիա- լանները նոյն կը մնան:

— Պիւլաւ օրագիրն այսպէս կը գրէ: Ռամկա- պետական կալմանցութիւնը հոս նորէն քաղաքա- կան ցոյց մը կ'ուզէր բնել, որն որ Օգոստոսի մե- ջիւր պիտի սկսէ: Թէ արաւորմաներուն թէ քաղ- քին մէջ բաղմութիւն մածմանուն պատգամները կային, որոնց յաջորդով Տիւրքիո կող շոգեմա- ներուն մէջ սպրդէ: Հետո՛ւ ալ կըցան մանեւ: Նոյն օրերը հասարակ ռաւիպետական ուժով գրուած ու նորը ինչի վրայ տարած մածմանեան յայտարա- լութիւն մ'ալ կը շրջէր շատերուն ձեռքը: Բայց պաշտօնաւորները պատե՛հ ժամանակին դաւաճու- ինեան վրայ անգիտութիւն տուին: Արտն թէ դա- ւաճութեան մէջէն անգամ մը նոյն դաւաճութեան զարհուրելի ու հապին հիտաւորութիւնները յառա- քագրին նշմարելով՝ զընման ու անձկութեան մէջ ինկիւ եւ դաջեր ինք զինքն արդարութեան ձեռքը մտաներ է, ստոր վրայ անմիջապէս թէ քաղքին մէջ թէ շրջակայ տեղերը շատ մարդիկ բաւուեցան: Թե- պեանե դաւաճութեան ծանուցումը, որուն գործն անշուշտ արտահայտութիւն պիտ'որ ըլլար, մածմ- նեան գործակաւորներուն հարաւ ալ մը առաւ, սա- կայն տարը գեռ իրենց յամառութեան մէջ կեցած էին ու վարձեալ որոշած էին որ աղմուկ մը հանեն, կ'ուզէ արհուրով ըլլայ, կ'ուզէ առանց արհաւ: Նոյ- նին համար՝ արաւորման օրն (Օգ. 15) որոշուած էր, եւ թէպէտ առ դաւաճութեան մոնիտանն ծանուցութիւնները գեռ չ'ենք գիտեր, բայց զի- րու կրնայ մոկարեւորել թէ ինչ անխաղախութիւն ու կատաղի սուրտի պիտ'որ ըլլար այսպիսի հա- ղիտութեան օր մը, զորն որ Գաղղիացոյց զորքն ը- նել պիտի տար եւ որ ամեն որ փառոյներու մէջ ա- հապին բաղմութիւն պիտի խուրէ, սակայն առ դաւն ալ անպայ չ'մնաց եւ անցեալ ամսոյն Էփն, 15ին ու 16ին շատ մարդիկ բաւուեցան, որոնց մէջ կոն եղեր Գաղղիայի հայաւառ անապոստոլ Բրիլի, Բեդրմի անաւառ փառատար մը, ու յաւառուտն յեղաշրջական կառավարութեան շատ պաշտօնա- տէրներ: . . . ամենը մէկուեւ երեսուն հոգեւ շուր: Նոյնպէս ան մամուլն ալ յայտնուեցաւ, որով յե- ղաշրջական յայտարարութիւններն ու վերջիշու- նալը ինչի վրայ եղած օրինակներն ալ տարած- էին: ամենը զատ նախններն ու այլեւայլ գրուած- ներն ալ գտնուեցան: Կարդեցնեան սրտան հոնի- տութիւններն տուան խոսիւթեան անցան, որով- հետեւ հոռոյեան ու դարձիական զինուորական ոտով անութիւններն անկարգութեան արդիւնը շուր միւրոյնքն ի գործ գրին:

ՍՊԱՆԻԱ

ՊԻՆԵՆԵՆ: Իրանց հարաւային կողմը 9 քառա- կուսի միոնով ու 15(000) բնակչով անութիւն

մը կայ, որն որ քիչ ծանօթ է. առ տեղութիւնն Անտորայ կը կոչուի եւ Արեւել թաղքն կայիսկա- պուն անոր վեհապետն է, թէպէտ նոյն երկրը 24 հոգիէ բաղկացած խորհուրդ մը կը կառավարուի: Կրնայ Բաղլեայ լրագիրն Օգոստ. 1ին նոր իշխանին հաստատութիւն կը ծանուցանէ, ուսկից միւս ալ յա- ըրողը կը քաղքն: Կայիսկոպոսն Անտորայ երկրն ուսմանները գտնէ եւ հոն սահմանադրութիւնը հաստատուն պահելու եւ Գաղղիայի ու Ապաիոյի մէջ եղած ձորերուն չ'ընդուն իրենց պաշտպանելու սովորական երգումն բնելէ, եւ լաւ տարաւորութեան Անտորայի մարդիկներուն իր մասին պազցնել, լին ետեւ, հոնտեղի վարչին սոր ելաւ ու բարձր ձայնով պատգ Կիլիցի: Անտորայի իշխանը, ժող- վարդն ալ նոյն խաղերը կ'ընէ: Անիշ ետքը դան- քանները զարնուելու եւ հրացան պարպուելու ա- տեն, հանգիստութեամբ յառաջ կ'երկար քաղք բաղմութիւնը: Անտորայի պիտաւոր տեղը կանալ ձիւ դերով շինուած մոտոսներու բաղմութիւն մը կար: Եկեղեցականները հոս ընդունեցան ու ծան- ցան դեպիսկոպոսն իրեն: Ինչուս ու Զեւ Երաւաթ- Երկրով՝ Եկեղեցին տարին: Կիլիցիական հանգի- սութիւններէն ետքը՝ նոր իշխանը խորհրդի պարա- ւը դնաց եւ հոն նոյն երկրն տեղ անուանուեցաւ: Երկու նոսար ասոր վրայ յիշատակալի մը գրեցին, որուն 24 վեպներ ալ ստորագրեցին: Ետը վրայ հաջորդով մ'եղաւ, որուն մէջ բոտ հին սովորու- թեան՝ հերերուն թիւը 1845 առիւ չ'էր: Նոյն ա- տեն գլխաւորներն մէկը արծաթէ դրամով լիցուն պիտի մը տուաւ իշխանին, իբրեւ տուրքի պար- տաւորութեան նշան մը: Իսկ իշխանը նոյնն առ- նելով՝ անգլիան ժողովրդապետին յանձնեց որ ալ- քատաց բաժնէ: Առ մեծանաւորութիւնը պալէքն ու- լաւուցուց: Կայիսկոպոսը հիմա բոլոր իր իշխանու- թեան երկրը կը պարտի, որպէս զի իրեն իշխանը դատաւիտեց իրաւունքը ըլլայ, իբրեւ եպիսկո- պոս ալ պիտի՛ տայ:

ՀՈՒՆՏԱ

ՀՈՒՆ. Օգոստոսի 24: Կրկնորդ աննեկին երե- կուան նախն մէջ եկեղեցական օրինաց վրայ դար- ձեալ վեճ ըլլալով՝ 28 քուէի դէմ 40 քուէով Կրկնորդ յօդուածն ալ ընդունուեցաւ: Նոյն սրէկի խմաստը յաջորդն է: Կիլիցիական հասարակա- թիւն ներկայացրեց եկեղեցականներու կամ ժո- ղովքներու անթու կամ նստելու տեղ մը չ'ընկնար հաստատութիւն, որոշուի կամ մէկ անգիւ ուրիշ տեղ մը փոխաւորել, առանց կառավարութեան կողման հասարակաց հանդիսութեան համար նոյն տեղն աղիկ դատուելու կամ ընդունուելու: Նոյն օրին համար իմպետորն իրաւունք ունի առ օրինաց հրա- տարակութեան ետքը, միւսին, մէկ ասորի, նորին որոշում ընելու ան տեղերուն կամ անթուներուն յարմարութեան վրայ, որոնք 1848ին նոյնմեքի մէն ետքը տուանց իմպետորական հաւանութեան հաստատուեցան, որոշուեցան կամ փոխաւորուեցան: Պր. Զիլեմն առ յօդուածն սաստիկ դէմ կը դնէ, որովհետեւ եկեղեցական աղաւորութիւնը կը զուգ, կ'ըսէ, եւ անոր զարգացման օրէ օր կը կարէ: Ար- դարութեան պաշտօնեան կը ջանայ ցուցնել որ ան յօդուածն ամենեւին նոյն յատկութիւնները չ'ունի կը ծանուցանէ թէ կառավարութիւնն եպիսկոպո- սոյ իրական տեղոյն վրայ դէմ չ'ընէր, բայց ու- նոնց անխաղի տեղական օրդիսութեան վրայ պէտք է որ ետքէն խառնութիւններ ըլլան: Կառավա- րութեան հարկաւոր պարտք մըն է, կ'ըսէ նոյն պաշտօնեան, ամենայն օրուաները միարանել եւ դո՛ւ է որ նոյն հարկաւորութիւնը հոռո՛ւ ալ տեսած է: Հոռո՛ւ խոհեմութիւն համարած է որ Արեւելիք արքեպիսկոպոսն ու Հապիլմի եպիսկոպոսն իրենց անթուները նոյն քաղաքները չ'ընեն. եւ անոր հա- մար հոռո՛ւ ալ կ'ուզէ որ հասարակաց խաղալու- թեան միտ մը համարի: Ինչպէս որին ամենեւն ա- ռաւորն գործքն է հանդիսութիւնը պաշտպանել: Կիլիցի դոտ՝ Հոռո՛ւ հետ դաշնագրութիւն մ'եղած չէ, որ ինք իրեն կայիսկոպոսի մը անթու հաստա- տե, ուր որ իրեն աղէկ կ'ընէ: Նոյն պաշտո- նեան կ'աւելորդէ թէ կառավարութիւնը օրենքը հրատարակուելէն ետեւ, միւսը ունի ուղղաւոր, Կ- կեղեցը եկեղեցական պիտիներուն հետ խառնեց- լու օրինաց որոշումներուն համաձայն:

Երկու յաջորդ օրէնքներն ալ պաշտօնեանք քանի մը ծնածութիւններէն ետեւ անխաղախ ընդու- նուեցան: Յօլ. Զիլեւոր. Կիլիցիականներն եկե- ղեցական հանդիսութեանց կամ հասարակաց առ- տուածային պաշտաման համար որոշուած պիտիներ- լը, աստուածային պաշտօնը կառարակելու չ'ընեն կամ տեղոյն մէջ միայն եւ կամ հոն ուր որ հրա- դարակական աստուածային պաշտօն կատարուի (167 յօդ. համաձայն) թող տուեալ է, կրնան հապիլ:

